

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marțea, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strălătat pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47.

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 20.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rēdul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiu, în 19 Februarie.

Se vede, că Bulgaria nu se numără între acelea țări fericite, cărora le este dat să se fericescă după cum ea voesc, se vede că sōrtea ei este, ca să se fericescă după-cum doresc Rusia.

O serie întrēgă de uneltiri s'au țesut contra acestei țări, o serie întrēgă de încercări de a se distruge autoritatea bărbaților ei de stat, și în cele din urmă tot ordinea a eșit învingătoare.

După alungarea principelui Aleksandru de Battemberg, generalul Kaulbars predica pre stradă revoluțiunea contra ordinii de stat.

Abia a trecut această grea încercare și uneltirile rusești au început a cutriera Bulgaria în ascuns și a submină întreg terenul, provocând conjurațiunile dela Burgas și Rusciuc, cari au fost oprimate în sânge, și ordinea a fost susținută.

La ordinea țilei tocmai acum are de lucru guvernul din Sofia cu nouē încercări de a se sgudi din temelii autoritatea statului, și acestea sunt conjurațiunea cea mai nouă militară sub Panița, pretensiunea făcută de Rusia, ca Bulgaria să plătescă rentele din despăgubirea războiului din 1877, cari rente de mai mulți ani au rămas neridicate.

Încercările cele multe ale Rusiei de a umili guvernul din Sofia, și de a produce astfel de disordine, încât Europa să simtă necesitatea esmiterei unei mari puteri pentru restabilirea ordinii, sau cea ce se pare a fi nisuița Rusiei, producerea de disordine, care eventual se justifice o ocupațiune militară a Rusiei, toate aceste încercări au rămas zadarnice, și ele în loc de a sdruncina pozițiunea guvernului, o au întărit, și în loc de a obli drumul pentru ocuparea Bulgariei din partea Rusiei, o au compromis tot mai mult în fața Europei. Cu deosebire noua conjurațiune au scos la ivelă amestecul ambasadorului rus din București în această afacere rușinosă, ér pretensiunea Rusiei de a încassă despăgubirea, pe care de ani de țile nu o a mai pretins a scos la ivelă lucruri de tot caracteristică pentru intențiunea, cu care a lucrat și lucră Rusia, și a făcut serviciu însemnate cauzei bulgarilor.

Sub cuvânt, că guvernul țarului nu recunoșce pre guvernul din Sofia al principelui Ferdinand, țarul rusec de mai multă vreme nu a ridicat suma stipulată pentru despăgubirea de războiu. În credința, că guvernului bulgar îi va face perplexități, din cări cu anevoie va pute eși, țarul Rusiei prin guvernul din Berlin a cerut plățirea cuotelor restante din anii din urmă. Guvernul bulgar a dat ordin banței naționale, ca fără întârziere se reclame milioane cerute. Mulțimea de bani, de care deodată dispune

guvernul domnului Stambulov se esplică ușor. La termenele puse guvernul bulgar totdeauna imbia pe cel rusec cu suma obvenientă, și deore-ce acesta nu voia să o primescă, guvernul din Sofia o pune spre păstrare. Așa acum s'a putut ridică întrēgă suma deodată.

În loc de a pregăti cursă guvernului bulgar, a cădut în rea cursă însuși guvernul rusec, deore-ce prin pretensiunea făcută a recunoscut îndreptățirea guvernului bulgar de a plăti în numele țerei, și a recunoscut îndreptățirea de a fi și de a conduce afacerile țerei, și numai acum observă cursa, în care a cădut.

Și a cădut în cursă și mai mare ca acesta. Din corespondența pre care o a publicat guvernul bulgar a eșit la ivelă, că răposatul țar a destinat suma despăgubirii pentru îmbunătățirea sōrției Bulgariei. Suma acesta așadară nu pōte trece din Bulgaria, ci Rusia are să o întrebuițeze pentru îmbunătățirea țerei. Și ea o a întrebuițat bine, deore-ce din ea s'au acoperit până acum spesele celor două revoluțiuni de până acum.

În chipul acesta vrea Rusia fericirea Bulgariei, o fericire, de care cea din urmă se lapadă din toate părțile.

Administrațiunea de stat.

(Urmare)

Un asemenea compromis se caută și acum. Adevărații amici ai libertății trebuie să se ferescă de asemenea compromise, căci rezultatul lor de regulă pentru ei este „*compromissio*.” Ađi umblă se prindă pe amicii libertății cu devisa: „*stat modern*,” însă acesta nu este alta decât noua edițiune împăpușată a devisei celei vechi: ordine și disciplină. Societatea modernă ađi vrea să lucreze cu vapor și să se bucure; ea vrea ca se nu fie conturbată nici una nici în alta, trebuie deci să aibă ordine și poliție mai pre sus de toate, și prelângă acesta ea nu observă pericolul, că aceea ordine, dacă susținerea ei se concrete altuia, se preface în absolutism, și polițistul, pre care l'a angajat în serviciu, i se preface în stăpân, în tiran. Acestă direcțiune o urmăză societatea de ađi tot mai mult, și statul modern devine sinonim cu statul polițial. Înțelesul cuvântului „*modern*” numai este acela, ce a fost la începutul acestui secol, când el era sinonim cu întenerimea produsă prin revoluțiunea franceză, înțelesul cuvântului „*modern*” s'a nesocotit, și ađi-l pōrtă pe brațe forțe de multe-ori reacțiunea.

„Vine apoi principiul național, și șovinismul”. Și el se pōrtă cu principiile și cu devisele fără de nici o cruțare; turbură înrolarea în taberele liber-

tații și ale ordinii, în cele ale liberalismului și conservatismului; pentru el ori ce principiu este bun, dacă el eventual după impregiuările date mână apa pe mōra cea dorită. În numele principiului național cei mai slabi se provocă la dreptate și ecuitate, cei mai tari la principiul salus reipublicae și la jus fortioris, se provocă la simțeminte sante și la datorințe sante ca urmare ale acelora, înaintea cărora trebuie să se ascundă alte considerațiuni, să provocă la datorințe absolute, și la acsiome deduse din acestea, cari eschid și fac de prisos ori ce resonare. Este mirare apoi, dacă sub asemenea efecte se turbură mintea ce caută libertatea, dacă se conturbă inima cea simțitoare, și dacă numai deodată aflăm în o ciudată societate pre mulți amici recunoscuți pentru liberalismul lor, cari sunt aplecați să accepteze administrațiunea de stat, sau cari o contemplează cu mai mult indiferentism, de cum s'ar puté pretinde dela următorii liberalilor dinainte de 1848?

După aceste considerațiuni generale, cari de mînune ilustrază situațiunea actuală clasifică pe amicii administrațiunei de stat. Ca kossutist de principii autorul înregistră între acestia pre toți factorii din Cislathania, urmăză apoi birocrația, clericalismul cu înaltul cler romano-catolic, aristocrația și pe urmă jidanii, și ca încheere esclamă, că nu a sosit ore timpul, ca în fața acestei coalițiuni să se trezescă bărbații, cari mai iubesc libertatea și să pună stavilă pornirei, care vrea se îngrope, instituțiunea veche a autonomiei municipale.

În capitolul VI se ocupă autorul în special cu autonomia comitatensă și cere ca să susțină 2 lucruri, actuala împărțire teritorială a țerei, și alegerea funcționarilor.

Actualii bărbați de stat accentuează la toate ocașiunile, că ei nu voesc să stirpescă autonomia, ci din contră ei vreau să creeze o adevărată autonomie. Spre scopul acesta vreau se lase în vigōre adunările comitatense, vor toleră comisiunile de controlare, cele disciplinare, și vor lăsă comitatului și dreptul de a-și impune impositie.

Acesta va fi comitatul cel nou, cu care vreau să fericescă lumea. În un asemenea comitat nime nu va mai avé să se ocupe cu afacerile publice. În fața reprezentanților poporului va stă nu unul, nu o singură persoană denumită de cătră guvern ca până acum, ci un corp întreg de funcționari puși din grația guvernului.

Înzadar va mai esistă comisia de controlă și cea disciplinară, înzadar se vor aduce concluse în o direcțiune sau alta. Amploiatul în fața acestor comisiuni va stă rișend, căci el își are instrucțiunile

FOIȚA.

Documente pentru limbă și istoria.

Pilde filosofesti de pre limba cea prōstă grecescă talmăcite romănesce.

(Urmare.)

377. Sēvēșirea omului stă în trei lucruri, întru a-și ține credința, întru a fi răbdătoriu în nenorociri, și întru a se chivernisi cu socotință.

378. De vreme ce lumea nu este altă fără numai o preumblare, se cade încai să umblăm cu o mijlocire, de care cei ce ne vor urmă, să grăescă bune pentru noi.

379. Atăta este de blândă cămila, cât un copil pōte să o tragă de căpăstru cale de o sută de mile, ér apoi de o va duce copilul la vre-o cale primeșdiōsă, stă în potrivă, și nu se mai supune: acesta ne învață cum că se cade să lăsăm blândetele, când este de trebă iuțimea.

380. Un domn ce n'are dreptate, este ca un rfu fără de apă.

381. Precum bucatele cele de multe feliuri sunt nefolositoare la bolnavi, așiderea și toate învățăturile, sfăturile și didachiile nu folosesc, celuia ce este orbit de dragostea lumii.

382. La trei întâmplări deosebite trei rēnduele de ómeni se cunosc ce felii sunt, și ce sciu să facă: cei viteji la războiu, cei credincioși la darea odórelor, ce li s'au încredințat și prietenii la vreme de nevoie.

383. Minciuna este ca o rană, ce lasă în urma ei semn; pentru aceea minciunosul nu are creșmēt nici când grăescă adevărul.

384. Învețatul, carele nu pune la lucrare aceea ce scie, se asemēnă unui nor, carele nu dă plōie.

385. A avé o mie de prietini, nu este mult, ér a avé numai un vrășmaș, este prea mult.

386. Știința gonesce neînvețarea, ér nălucirile cele rele nu se pot isgoni dela mintea cea îndărătnică.

387. Cât vrășmașul se arată mai smerit, vesel și blând, atăta se cade să nu te nădăjduesci lui.

388. Douē lucruri sunt amestecate, a tăce când se cade să grăesci, și a vorovi când se cade să taci.

389. Un om singur nu pōte să ucigă cu sabia lui o sută de ómeni, éră cu înțelepciunea lui pōte să pērdă o óste întrēgă.

390. Bogatul, ce n'are mână lui tinsă, se asemă cu copaciul cel neroditoriu.

391. Sē nu-ți fie cu trudă a cēre, și adevērat vei află aceea, ce ceri.

392. De vreme ce tu nu poți să îți țina ta, deci ce dreptate ai să-ți bănuesci de o va vedă alt cineva-și, adecă cela ce i-o ai încredințat.

393. Măcar că răbdarea este amară, ér încăși rōda ei este dulce.

394. Cela ce pentru ca să-și arate iscusința limbii lui și istețimea minții, grăiesce mai mult de câte este vrednic să facă, mai pre urmă se căesce de nebunia lui.

395. Slujirea trebilor celor împērătesci este ca călțoria de pre mare, întru carea dobăndesce mestine și pierde, grămădesce avuția și perde viața.

396. Muerea fără rușine este ca bucata cea nesărată.

397. Ori carele de a sa bună voie este sērac, nici are nimic, nici îl stăpănesce nimic.

398. Fratele, ce caută odichnele sale cu vătămarea fratelui lui, nu este nici frate nici rudă.

399. O đi singură a unui om învețat plătesce mai mult decât totă viața celui neînvețat.

400. Mai dorit lucră este a murí nestine întru slavă, decât a trăi întru ocară.

401. Omul cel rēu se cade să se socotescă mort, măcar deși trăesce, éră cel bun trăesce și între cei morți.

(Va urmă.)

dela stăpânul seu și ori-ce concluse va lua adunarea comitatensă amplotul va lucra după ordinele stăpânului seu, și în acest cas călcarea concluserilor comitatense pentru amplotul va fi titlul de recomandare.

În un asemenea comitat spiritul dat a se ocupa cu lucruri publice va dispărea cu totul, și nime nu va mai cerceta pompăsele sale ale comitatelor.

(Va urma.)

Revista politică.

În conferințele militare, ce s'au ținut în Budapesta sub conducerea monarhului și cari au durat trei zile s'au luat decisiuni de tot important.

Am relevat până acuma, că s'a hotărât introducerea prafului fără fum și sporirea armelor de rezervă. Afară de acestea s'a vorbit mult despre obiectele de discutat, ce sunt ca să se aducă înaintea delegațiilor. Raportorul din Viena al ziarului „Times“ împărtășește, că s'a adus în discuție și fortificarea granițelor din spre România și la aceste discuții rolul mai însemnat l'a avut arhiducele Ludovic. Ziarul „City“ aduce scirea sigură, că nu numai s'au desbătut acesta chestiune, dar s'a și luat hotărârea, ca ministerul de război să pregătească bugetul de spese și tot deodată să se apuce cât de curând de lucru fără a aștepta până la adoptarea bugetului.

În casa magnaților din Viena s'a prezentat érași proiectul pentru școlă al ministrului de culte și instrucțiune publică Gautsch și desbaterea lui se aștepta cu mare încordare.

Este cunoscut, că membrii clericali ai comisiunii au pășit cu un proiect de modificări, ér regimul persistă mult ca să reasă cu proiectul seu, fără a face nici o modificare. E întrebarea, că dacă regimul ține așa de mult ca proiectul să-i fie primit fără modificări, partidul clerical, carele luptă în șirurile guvernului, va mai stă și mai departe pe partea majorității, care pare a nu-i prea bagă în seamă cererile. Foile clericale au început a discuta acesta chestiune și în espunerile lor merg până la amenințări serioase.

În parlamentul austriac s'a prezentat bugetul ministrului de culte. Desbaterea promite a dură lung, deorece ce nu-i vorbă numai de a ridică și a susține institute de învățământ, ci de a se scîpe a cui seamă se ridică. Naționalitățile și dau un mai mare avânt, decând cu împăcarea ceho-germană și pretind ridicarea de institute de învățământ, ori unde se recere, precum și îmbunătățirea celor existente.

Scirile din Viena anunță, că nu mai e vorbă de club de partid în acesta chestiune, ci de cluburi cu caracter național, care tôte discută, cum ar pute mai ușor a îmbunătăți terenul instrucțiunii al nămului seu.

Congresul internațional, ce va avé să se țină în Berlin a dat érași anse la scene violente în parlamentul frances și la mișcări printre populațiunea francesă.

Precum se scie, în urma unui consiliu de ministrii, ministrul de externe Spuller a primit pe ambasadorul german contele Münster și i a împărtășit, că Franța aderă în principiu la conferința din Berlin. Densul va face acesta cunoscut prin o notă ambasadorului frances la Berlin Herbert, care va fi totodată autorizat să o cetască și să o predea în copie cancelariului german. Ministrul frances espune totdeodată și motivele, ce îndemnă pe Franța să ia parte. Cât despre programul conferinței și va împărtăși vederile ulterior, după ce se va pune în conțelegere și cu celelalte puteri.

Mania de revanșă a francesilor însă nu ține cont de nimic bun, ceea-ce se face în conțelegere cu Germania. Și în prima linie s'a folosit de acesta ocaziune boulangistii, cari au început să pregătescă demonstrațiuni. În numele patriotismului au pășit însă și alți deputați spre a împedecă participarea Francei la congresul de Berlin și antiboulangistul Laur a adresat o interpelare în cameră, în care atacă vehement decisiunea consiliului de ministrii.

Foile guvernului își dau silință să prezenteze chestiunea de pur economică. La conferință vor lua parte cei mai însemnați economisti francesi, ér desbaterile vor fi purtate în limba francesă. Tôte aceste espuneri însă nu mulțimesc în deajuns spiritele agitate.

În camera României dl Nica a dat cetire raportului în privința proiectului de lege pentru schimbarea sistemului monetar, prin care se introduce *etalonul de aur*. Acest proiect diferă în mod esențial de cel votat în sesiunea trecută. La desbaterile ce s'au încins a luat parte fostul ministru de finanță Vernescu, care a combătut acest proiect. Espunerile densului însă au fost cu totul combătute de actualul ministru de finanță Ghermani, carele în aplausele camerei a espus o mulțime de avantaje, ce le oferă acest proiect. Proiectul a și fost votat.

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român“

Viena, 28 Februarie, 1890. Fără a întrece marginile obiectivității trebuie să mărturisesc, că balul din Viena a reușit anul acesta de minune și se pôte înșira cu drept cuvânt între balurile cele mai de clită de aici. Acesta ne dă o dovadă mai mult, că românul dacă se apucă cu tótă inima de o trebă, nu numai că o aduce la capăt, ci pôte seceră chiar succese frumoșe și impune tuturor.

Idea frumoșă ce o începuse comitetul arangiatoriu de a dá balul în „Cursalonul“ din parcul orașului, care idee nu-i plesnise nimeruia înainte, când începă a se lăși pe aici, aușiam manifestându-se pretutindenea în cercurile cele mai alese, un interes forte viu față de bal.

Cu nerăbdare așteptam să sosescă ziua de 17 Februarie st. n., ziua, pentru care era ficsat balul. După pregătirile multe, mari și frumoșe, care le făcuse comitetul arangiatoriu, era de așteptat numai decăt ceva bun. Întrând în séra balului în sala, care era deosebit de frumos luminată, observa-i o decorațiune forte frumoșă națională. Păreții frumoși decorați cu covóre orientale forte scumpe, orchestra împodobită cu un singur covor, ce-ți lua ochii, ferestrele cu treicolorul românesc, flori ezotice, cari respândiau un miros forte plăcut și te făceau a crede că te afli în o grădină cu flori, tôte aceste îți oferiau un aspect fermecătoriu.

Am înțeles spre deosebita mea satisfacțiune, că marele comerciant de aici dl S. Popovici nu numai că a oferit pentru scopul decorațiunii cele mai scumpe covóre, dar chiar singur a ostenit, mai că zile întregi spre a arangia lucrul bine și cu gust. I-a și succes d-sale pe deplin acesta și fie sigur, că recunoștința meritelor d sale față de bal va fi păstrată în inima tuturor românilor.

După 9 ore începuse a veni óspeții. Am observat, că din stimatele dómne patronese petrecătoare în Viena nici una n'a lipsit, dómnele: Hayda-Coanda soția atașatului militarului român, d-na Mathilda de Hardtmuth, dna contesă Anastasia Kielmansegg româncă de nascere, Clarisse de Lindheim-Vivnot, soția consulului general român, dómna Elena de Văcărescu, soția ministrului plenipotențiar și dna Anette Pessiacov, soția dlui senator român. La sosire fură întâmpinate de către comitetul arangiatoriu în frunte cu comitetul de onóre și conduse sub baldachinul frumos și cu mult gust efectuit anume pentru acest scop. Din somități obsevai pe Escelenția Sa ministrul de război baron Bauer, președintele Austriei de sus Kielmansegg, dl N. Dumba membru senatului, dl ministru Văcărescu, consulul general A. cav. de Lindheim, vice-consulul de Arnold, generalul de Mechery deputații: Ciupercovici, Cassovici, Goian, Hurmuzake, Lupu, Romașcan, senatorul român Pessiacov și mulți alții.

Nu putem țice, că balul ar fi fost destul de bine cercetat. Dacă luăm în considerare însă, că în aceeași séra s'a arangiat balul artiștilor, ne putem lesne esplică acest fenomen. Concurența acesta neprevădută și prin urmare neevitabilă atrase mult public, care avea de gând să cercetese balul român.

Jocul fú inaugurat cu „Hora Mariei“ de Constantin cav. de Buchental. În acest timp damele patronese conduse de dómnia din comitetul de onóre făcără promenada prin sală: apoi urmă valsul pe care-l deschise președintele comitetului arangiatoriu dl Dr. St. N. Ciurcu cu d-șóra Văcărescu, dl Dr. Aurel cav. de Onciul cu d-șóra Cola, dl Drd. med. Vișnevschi cu d-șóra Fogarași, după aceste urmară cu veselie celelalte părechi. I cusuțul arangiatoriu de joc dl R. Rabensteiner arangia jocurile și la cotilion formă cu mult gust „Steaua României“. Ordinele de dans furnisate de firma A. Klein prezentau un medaillon cu capul lui Traian și inscripția usitată pe timpul acela, care s'a decopiat anume de pe o monedă veche. Erau așa de frumos și cu gust efectuate, încăt procurară damelor surprindere și adevărată bucurie. S'a jucat mult, s'a jucat până către 5 ore dimineța. Societatea era forte animată, forte veselă; totul făcea impresia familiarității. Tôte damele au esprimat dorința ca să ne vedem și la anul.

Multă trudă și óstenelă și-a dat comitetul pentru reușita acestui bal. Mai ales președintele dl Dr. St. N. Ciurcu, vice președinții dnii Dr. Aurel cav. de Onciul și Dr. Corneliu Diaconovici. Truda și óstenelă acesta a fost încununată de succes.

Înainte de a termină această dare de seamă să nu uităm și partea musicală, care la balul român este ca o putere de atracțiune. Publicul visitătoriu al balului român a ascultat în todeuna cu un viu interes noulă piese musicale și entusiasmul, cu care aceste au fost primite și în acest rând, face într'adevăr onóre componiștilor nostri naționali. Numai pușin de cinci bucăți noulă au fost esecutate în nóptea de 17 Februarie de capela lui Strauss pentru prima óră: Semnalul de începere (obiicnuita Polonaise) s'a înlocuit prin o horă: „Hora Mariei“ de Constantin cav. de Buchental. O doină originală plină de sentiment, ca introducțiune și melodii atât de pătunțătoare, ca temă nu pot fi decăt inspirațiuni din cele mai norocoșe. Valsul acela și domn componist „Valurile Prutului“ dedicat A. S. I. arhiducelui Reiner, a escitat de asemenea admirațiunea tuturor prin măiestria instrumentațiunii lui și mai cu seamă a introducțiunii, ce e într'adevăr artistică.

Valsul dlui Tudor cav. de Flondor, „Din depărtare“, dedicat dómnelor patronese, a fost primit cu aplause fren-

tice. Fie-care melodie din el merită a fi ascultată cu un deosebit interes, căci sunt demne urmașe ale părții întâia; o calitate dealmintrelea rară, pentru care deci, cu drept cuvânt putem felicita pe tinêrul componist bucovinén.

Polca „Să fim veseli“ (Entre nous) de dl Dr. Papanicol, dedicată comitetului, întrunesc pe lângă originalitatea ei și condițiunea de a dispune la dans. Sunetele ei au făcut într'adevăr pe veselele dansitoare a se crede „între ele“, căci aplausele de repetiție nu mai aveau sfârșit, a fost recântată de trei ori.

Ca primă bucată după pauză, s'a esecutat un nou vals: „Inima română“ de dl I. Ivanovici, dedicată comitetului, „Regele valsului român“ și a păstrat și întărit și cu acesta ocaziune renumele seu: valsul „Inima română“ este vrednic urmaș al „Valurilor Dunării“.

Domnii compozitori I. Perna și dl Caraș avură încă bunăvoința de a dedica balului român compozițiuni forte frumoșe. Cu părere de réu însă nu se putură esecuta de ore-ce sosiră târziu și nu era timp pentru esecutare. Ne-am rezervat dreptul ale esecută cu ocaziunea viitoare. X.

Cronică din Zarand.

Zarand, 16 Februarie 1890.

Cine are datorința a răspândi cărți în sinul poporului? În care ram al literaturii suntem mai séraci? De ce carte am avé trebuință mai urgentă?

În unul din Nrii. „Gazetei Transilvane“ din acest an, ni se spune, că învățatoriul din școlă „kulturregylet“-ului din Sas-Sebeș pe tôte căile se încercă a atrage publicul străin, români și sasi, ca să scótă cărți magiare spre cetire din biblioteca „kulturregylet“-ului. Ba ce e mai mult, chiar pruncii de școlă, sunt folosiți ca instrumente pentru a lăși cărți magiare între nemagiari.

Lectură grătuită numai se-ți trebuie.—

Ei bine! Cea ce se face în Sas-Sebeș, se face în Zarand, se face peste tot locul, unde sunt școlă comunale de stat, sau biblioteci de ale „kulturregylet“-ului. Ba ce e mai mult, li-se face forță morală părinților a contribui pentru bibliotecile de pe lângă școlile magiare de stat sau comunale. Am vădut învățătorese magiare și învățatori umblând pe la părinții pruncilor români, ca să contribue pentru bibliotecile lor, în care nu afli o singură istoriără română sau germană.

Mulți părinți mai blândoci, și nu destul de tari de inimă, și au deschis pungile și au contribuit, și acesta a făcut-o din singurul motiv, ca să nu le fie pruncii réu tractați; numai cei mai tari de inimă au refuzat a contribui.

Magiarii nostri lucră cu plan. Învățătorii și învățătorele, cari sunt între nemagiari, sunt campioni răspândirei cărților magiare și prin acesta a limbei magiare.

Spre acest scop unii au îndrumări speciale dela superiori. Chiar de aceea și-se fac obrasnici, și nu și mai stau de pe cap. Așa fac învățătorii și învățătorele magiare, așa ved, că nisuesce a face și societatea magiară dând prin acesta lovituri scumpei nòstre limbi românesci.

După aceste cred, că nu e greu a răspunde, că cine are datorința a răspândi cărțile române menite pentru popor în sinul poporului.

Învățătorii români și învățătorele sunt chemate a răspândi cartea română în sinul poporului. Legătura între învățatori și familiile române, trebuie să fie cât se pôte intimă, căci numai așa învățatoriul va pute vorbi la inima părinților, numai așa și va pute câștigă încrederea. Și având odată încrederea părinților, răspândirea cărții românerci va fi un lucru ușor.

Din biblioteca scolară, va dá cărți învățatoriul spre cetire elevilor și familiilor. Pre acesta cale vom face cunoscut poporul cu literatura populară, și însuși și va procură cărți. Ér decă biblioteca scolară lipsește, atunci folosescă se învățatoriul de tôte apucăturile sale atât față de părinți cât și față de autoritățile bisericesci ca să se premieze cât mai mulți elevi la esamene și numai cu cărți. Nu trebuie să mergem așa departe cum merg unii învățatori magiari bunăórá cari dau cărți și celor ce rămân repețenți, dicând că pe venitoriu au să se pórte mai bine.

Acesta e condamnabil din punct de vedere pedagogic.

În decursul anului fie-care învățatoriu rischază câți-va floreni, aducă-și cărți de cetit, că avem destul de eftine, facă încercarea pe la cărturarii din sinul poporului, întrevină pe lângă părinții pruncilor, ca să le cumpere câte o cărticică, și se va pute convinge, că face trebă bună.

Cunosc o comună aici în Zarand — Crisciorul — binecuvântat cu preot și învățatoriu tiner. Nu sunt 4—5 ani, decând în Criscior nu afai cărți de cetit decăt la preotul, și 2—3 calendare la vre-o 3 familii. Astăzi mai nu afli familii, în care să fie prunc de școlă, sau vre-un alt membru, carele să scie se cetască și să nu aibă și cărți de cetit. Resultatul s'a ajuns în urma nisuinței preotului și în-

vătătoriului, cari au format o frumoasă bibliotecă scolară și au intervenit după un plan anumit, ca cei ce sciu carte să și procure și cărți de cetit.

Numai zelul, nu lipsescă și atunci se va convinge învețatoriu', că este chiar și în interesul seu a răspândi cărțile române în sinul poporului

Dacă contrarii noștri află căi și mijloce ca să pătrundă ici colo în sanctuarele familiei noastre, cu atât mai mult va pute un învețatoriu român să pătrundă. Scopul pentru un învețatoriu român este nobil, pe când pentru un străin este mârșav.

Unul voesce a lăși cultura națională, ér celalalt cultura magiară.

Invătătorii noștri tineri trebuie să și o însemne de când sunt în institut, că mare răspundabilitate cade pe umerii lor în ce privește conservarea graiului românesc și a lății culturale adevărat națională în sinul poporului. Sântă este cariera pe care pășesc.

Invătătorii grecesici au instrăinat pruncii dela sinul familielor romane, și i au făcut să și renege părinții făcând din ei grecotei blăstămați, mai răi decât grecii. Noi avem de a păstră și a consolidă conștiința națională, și acésta o ajungem răspândind lumină în scôla și cartea în sinul poporului. Lucrul la noi este ușor, numai voință se fie.

Intre mijlocele cele dintău pentru desceptarea conștiinței naționale, și pentru formarea caracterului nouăi generațiuni este: istoria. Cărțile și broșurele de cuprins istoric. Părinții noștri cărturari au cetit pe Petru Major. În timpul mai nou au apărut opurile de valoare ale dlor: Hașdeu, Xenopol, Denșușan, Barițiu și alții, dar tôte accesibile numai pentru ómenii mai cu stare, fiind scumpe.

O istorie pentru popor, carea să și-o pótă procură cu un preț mai estin nu avem. Cel puțin o așa istorie cum au sasii cea de Teusch, apărută în edițiuni anume pentru popor, astădi ar fi binevenită. Sau dacă acésta nu se pôte încă acum ar fi de dorit ca să se edé în broșurele separate, schițele biografice, cel puțin a acelor bărbați, cari de 200 de ani încóce, și până în present au lucrat pentru desteptarea némului românesc.

Vedem, că se stinge generațiunea din 1848—9, carea au rupt negura viitoriului nostru, și poporul, generațiunea tinăra abia a auđit de numele celor ce s'au jerfit pentru el; dar mai departe nu scie nimic despre viața lor.

Chiar biografia lui Șaguna pentru-ca să pătrundă în popor ar trebui edată și în o broșură compendiósă.

În „Amicul Familiei“ s'a publicat biografia lui Bărnuț, ce bine ar fi să se edé în broșură ca să se răspândescă în popor. — Ungurii, proprie jidanii magiarisați au făcut schițe biografice a bărbaților magiari mai renumiți pe libelele de scris în scôla. Ideea este minunată, și librăriile nóstre, ori tipografiile ar bine merita dela națiune, edând libelele cu schițele biograficescorte a celor mai renumiți din bărbații noștri.

Regretabilul fost profesor în Blaș, Petrișor începuse a tractă: „Istoria românilor“ pentru popor în „Cărțile săténului“ cu multă măestrie și cunoștință. Nu scim pentru-ce nu a apărut în broșură separată. Ea ar fi bine primită.

Incheiu apelând la profesorii, invătătorii și alți ómeni de carte ca să se facă cevași pentru popor în asta direcțiune. Oपुरi de consultat avem! Cato.

Varietăți.

* (Un preot vrednic de laudă.) Din părțile Bărgăului ni se scrie, că preotul Alesandru Popșor din Cărlibaba, deși aparține archidiecesei din Bucovina, condus de cele mai nobile nisuițe în chemarea sa preoțescă, pe lângă tôte greutățile împreunate cu locurile muntóse, cu un deosebit zel se intereséză de catichisarea elevilor gr. or. dela scôla erarială din Lajosfalva, o colonie de băeși, ce se află în granița Ungariei spre Bucovina. Aprețiem și din parte-ne zelul părintelui Popșor, și cu plăcere dăm loc acestor informațiuni.

* (Cas de mórte.) În 12 Februarie a răpaușat în Cuculata dna Emilia N Chiornită nasc. Radu Popea în etate de 39 ani, în urma unui morb scurt provenit din nascere. Defuncta a lăsat în jale 6 fice și o mulțime de rudeni și cunoscuți.

* (Emigrări.) Comitetului panslavist, carele lucréză cu sume însemnate de bani din Moscova, i a succes a induplecă 720 familii ca să emigreze din Hertegovina în Serbia. Emigrarea se va face în Aprile.

* (Iubileul „Luminatorului.“) Aflăm din „Luminatoriu“ că la 5/17 Martie se vor implinii de ce ani de când a apărut actul de publicitate, primul diar politic românesc în părțile bănățene. Redacțiunea anunță, că la dorința unor

amici, a luat măsuri să sărbătorească acel moment într'o formă potrivită.

* Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina va dá un ciclu de prelegeri publice. Durinecă în 18 Faur (2 Martiu) a. c. a deschis acest ciclu Cucernicia Sa Domnul Dimitrie Dan: vorbind despre „Armenii orientali din Bucovina“ și anume 1. Despre istoria lor dela emigrare până astădi. 2. Credința și datenile lor religioșe și profane. Tôte prelegerile se vor ține în localitățile societății, strada Transilvaniei Nr. 7. Intrarea gratuită. Inceputul la 6½ óre séra.

* Podul cel nou de peste Murăș de lângă Mintiea, precum scrie „Gaz. Trans.“ avea să se predea comunicațiunei în 1 Martiu n. Prin acest pod e pusă Deva în neîntreruptă comunicație și cu părțile fostului comitat al Zarandului.

* (Arestare.) Poliția română la mandatul regimului a arestat pe un bulgar, care este compromis în conjurațiunea lui Panița și a planului de omor a ministrilor Stambuloff și Mutcuroff. Reprezentantul rusesc Hitrovo a ridicat cătră ministrul Lahovary protest contra arestării acelu individ, deóre-ce ar fi supus al Rusiei.

* (Cum pedepșesce poporul pe ceice dau foc) Din Domihida, comitt. Odorheiu, se comunică, că în timpul din urmă s'au întâmplat acolo o mulțime de incendii, care au sărăcit partea cea mai mare a comunei. În zilele trecute a luat foc o casă și în urma vântului flăcările cuprinse mai multe șuri. Întréga comună alarmată a alergat se stingă, când d'odată ómenii observară pe un Don Juan tinér de 18 ani, carele fugea dela casa ce se aprinsese. Locuitorii desperați puseră mâna pe el și l dară pradă flăcărilor. Cadavrul a fost mai târđiu aflat cenușe între nesce bărne. Gendarmaria a arestat mai mulți locuitori.

* (Marcele postale de 1 cr.) Ministrul de comerț a prelungit favorul, în urma căruia singuraticii numeri ai diarelor pot fi provăduți numai cu marcă de 1 cr. Se înțelege, că acest favor are valóre numai pentru țerile din monarchia nóstră.

* (Podul de peste Dunăre din Budapesta.) Acest pod amenință să cadă. Pericolul l'a constatat inginerul olandez Th. Haltjens, care a fost primit în zilele trecute de ministrul Baross și rugat să și lămurescă în scris motivele temerei sale. Haltjens, ăice, că ferul, care nu e închis hermetic, îl mânăca rugina și capetele șurupurilor prin povara cea fórte mare și prin neîntrerupta sguđuire se sfărímă în 40—50 de ani.

* (Sălbătăcie.) Autorității din Pojon i s'a făcut arătare, că îngrijitorii din despărțământul de nebuni ai spitalului de acolo tractéză pe bolnavi în mod neuman. Începându se cercetarea se dovedí, că îngrijitorii Kinasz maltrata îngrozitoriu pe bieții nenorociți de nebuni, ba doi au murit din pricina maltratărilor. Kinasz fú arestat, ér tribunalul porunci să se desgrópe cadavrele. Iritațiunea populațiunei e fórte mare. Din împrejurime se ómeni și cer să fie liberați din spital bolnavii, cari se țin de familiile lor. Până acum s'au descoperit douăspre de ce casuri de maltratare a bolnavilor și nebunilor, cari au și murit. O femeia din cea mai bună societate a fost legată cu pėrul ei de crucea ferestrei și bătută până ce i s'a rupt pėrul cu o bucată de pele a capului. Fiul nebun al consilier judecătoresc fú torturat de mórte. Odată a fost dus din negligență în camera de sectare un om greu bolnav, ér altădată un bolnav leșinat în urma chinuiri. Cercetarea se face pe trei ani îndérat. La poliție sosesc mereu denunțări. Procurorul a început oficial procedura criminală. Ministrul de interne a chemat pe directorul spitalului Dr. Kanka să se înfățișeze nemijlocit înaintea sa. Se astéptă să se trimită un comisar ministerial.

* (Fundațiunea bar. Hirsch.) Din Lemberg se comunică, că deóre-ce pentru înființarea fundațiunei de milióne a bar. Hirsch autoritățile pun greutăți, a dispus ca capitalul de 12,000,000 fl. să se întrebunțeze spre alte scopuri de binefacere și anume pentru institutele israelite din Viena.

* (Afacerea Tomici.) Instrucțiunea în afacerea criminală a fostului redactor dela „Zavasta“ Josa Tomici, carele a ucis la gară pe adversariul seu politic și personal Dr. Misa Dimitrievici s'a terminat. Pertractarea finală se va ține Luni 10 Martiu în sala comitatensă din Neoplanta.

* (Frica de cătănie.) În zilele trecute au fost arestate de poliția vienesă 64 de emigranți un gari, cari au plecat la America După raportul dat cei mai mulți dintre emigranți sunt tineri flăcăi obligați la serviciul militar. Ei sunt parte magiari, parte croați din sudul Ungariei.

* (Tėrgul din Steinbruch.) Ministrul de agricultură ungar cont. Szapáry în urma rapórtelor primite, din care s'a constatat, că bóla de un-

ghii și de gură a încetat în Ungaria, a permis a se transportă și rímătorii la tėrgul de Steinbruch.

* (Divorțurile în America.) Đilele acestea s'a întocmit la Vaschington o statistică a tuturor divorțurilor din America. Resultă din acésta statistică următoarele: În cei din urmă 20 ani s'au divorțat în Statele unite 328.716 părechii căsătorii pe calea legii. În privința judecării lor în fie care stat sunt alte forme. E interesant a se ceti cauzele, pentru cari s'au făcut divorțurile. Unele sunt intrigi meschine, altele lucruri de ris și altele copilării. Astfelu au fost cauze de divorț între mulți faptul, că bărbatul a calomniat pe sora soției sale. O mulțime de americani sau divorțat din cauză, că bărbații au bătut căni ori pisica favorită a nevestelor. Unele s'au divorțat pentru că bărbații lor fumau și nu se rădeau la timp. S'au găsit cauzuri de divorț și pentru că femeia nu a voit să cósă un nasture pe haina bărbatului ei. În alt cas femeia din capriț stătea tótă ziua în pat, void se arete că n'are lipsă de a lucră, ér alta trăgea de barbă în fie care dimineță pe bărbat din pat, trimițendu-l la muncă.

Dare de sémă și mulțamită publică.

În 27 Ianuarie a. c. comitetul parochial din comuna Bod a arangiat o „Petrecere împreună cu joc“. Venitul a fost destinat pentru fondul scólei gr. or. Reușita a fost mulțamitoare, ér petrecerea animată.

Cu ocaziunea acelei petreceri au încurs prin dl colectante I. Popoviciu dela următorii dni din Brașov: P. O. D. I. Petric protopop 1 fl., O. D. V. Voina paroch 1 fl., D. Căpătină 70 cr.; ér prin dl I. Bogdan tot din Brașov dela următorii O. D. Pop 1 fl., D. I. Manole 1 fl., S. Demian 1 fl., M. Rădulescu 1 fl., D. Stinghe 1 fl., P. Zănescu 1 fl., G. Zănescu 80 cr., D. Naum 50 cr., I. Burduoi 70 cr., I. Vătășan 40 cr., T. Alexi 40 cr., G. Stefanoviciu 40 cr., R. Burbea 20 cr.

Primescă deci marimioșii contribuți precum și óspeții din Arpatac, Sănpetru și Săcele, între cari și dl G. Ciopala, sincerile nóstre mulțamiri pentru frumosul sprigin.

Bod, 18 Februarie, 1890.

Comitetul parochial.

Loterie.

Sămbătă 1 Martiu, 1890.

Timișóra:	47	55	87	62	70
Viena:	90	85	54	35	12

Bursa de Viena și Pesta.

Din 1 Martiu 1889.

	Viena	B.-pesta
Renta de aur ung. de 6%	—	—
Renta de aur ung. de 4%	103.20	103.40
Obligațiuni urbariale transilvane	—	—
Obligațiuni de stat dela 1876 de ale drumului de fer oriental ung.	113.50	113.50
Sorti de regularea Tisei	127.75	127.50
Galbin	5.60	5.57
Napoleon	9.46	9.45

Nr. 54.

CONCURS.

[305] 2—3

În sensul ordinului Preavenerabilii Consistoriu archidieceșan Nr. 8585/1889 B. din 2 Ianuarie a. c. se escrie concurs pentru întregirea vacantei parochii de clasa a III-a Babohalma, cu termin de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român.“

Venitele parochiale sunt:

Curte și grădină parochială în mărime de 914 □°, cimiterul din jurul bisericei de 1017 □°, porțiunea canonică 25 jugere pământ comasat și tôte celelalte venite stolarie statorite în ședința sinodului parochial din 10 Decembre a. tr., cari dau sumă de 500 fl.

Doritorii de a ocupă acésta stațiune parochială au să astėrnă suplicele lor instruite cu documentele recerute de Statutul organic și lege până la terminul indicat — la oficiul protopresbiterial gr. or. al tractului Tėrnavei inferioare în Cetatea de baltă (u. p. Küköllővár).

Avénd concurenții odată sau de două ori a se presentă în biserica din Babohalma spre a și arată desteritatea în cântări și tipic, și acésta în timpul prescriș de lege.

Compețitorii pot luă informațiuni la oficiul protopresbiterial sau comitetul parochial despre bunăstarea a parochiei și venitelor.

Cetatea de baltă, 26 Ianuarie, 1890.

În conțelegere cu comitetul parochial respectiv. Oficiul protopresbiterial gr. ort. al tractului Tėrnavei inferioare.

Nicolau Todoran,
protopresbiter.

